

מדינת ישראל
הכנסת

פרוטוקול מס' 15/3

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ב-16.12.58
בשעה 11.00.

נסח

חברי הוועדה:
י. קלבנוב - מ"מ היו"ר
ד. הקטין
פ. זוארץ
ש. כפרית
י. מגורי-כהן
י. סמילנסקי
ד. צברי

מזמנים: סר שריד - מסנה למנהל מחלקת החינוך והתרבות.

סדר-היום: שאלות ותשובות.

היו"ר י. קלבנוב: אני פותח את הישיבה.

לצערי הגב' פרסיץ חולה, ובקשה מסני לנהל את הישיבה. בברשותכם אנהל אותה. מחר לא נקיים עוד ישיבה. למעשה צריכים היינו בישיבה שעמדה להתקיים מחר לסכם בענין הסרטים והבאת הספרים. גב' פרסיץ התחילה לסכם לאור הויכוחים אשר התנהלו בוועדה; אבל לא יכלה לסיים. אני מקווה שנקיים את הישיבה בשבוע הבא.

ד. הקטין: נאחל לה החלמה; ותמסור לה שלום בשמנו.

היו"ר י. קלבנוב: אני רוצה להעיר את תשומת לבם של החברים בקשר לענין הסרטים הגרמניים. מתנהל עכשו מז"ם בין שר הפנים ובעלי בת-הקולנוע והשלטונות, וכי הארגונים אשר מארגנים את ההפגנות והמחאות בארץ כיום, אינני יודע באיזה קשר כל זה עומד, או צריך לעמוד עם הדיון שאנחנו מנהלים בוועדה שלנו. לדעתי דרוש שגילה קשר בשאלה זו בין הוועדה שלנו ומשרד הפנים, כדי שלא תיעשינה פעולות אשר הן בניגוד לדעות או מסקנות חברי הוועדה.

על כל פנים, אני אנסה להוודע מהם הצעדים כהם חושב לנקוט שר הפנים; מאחר וישנה עוד אפשרות שתהיה התייעצות בענין זה עם הוועדה שלנו לשם שתוף פעולה.

י. מגורי-כהן: אני חושב שאין הוועדה דנה בנושא זה לאור השמועות או ההתעוררות בעתונות, אלא לאור ההצעה אשר הועמדה על סדר היום על ידי חברי-כנסת, ואשר הועברה לוועדה. אני חושב לכן שגם שר הפנים יודע על ההצעה הזו, ואינני יודע אם עלינו להפסיק את הדיון בגלל ההתעוררות הזו כיום בצנור.

היו"ר י. קלבנוב:

לא לזה התכוונתי. המסקנות שלנו
הן מסקנות, אבל אנו חשבנו שהועדה
שלנו תסיים את דיוניה ותוציא מסקנותיה, ולו העניינים היו כתיקונם,
היו מחכים למסקנות אלו של הועדה. אנחנו היינו מניחים זאת על
שולחן הכנסת, ושר החינוך ושר הפנים היו יודעים מה דעת הועדה
בקשר לשאלה זו, והיו, ודאי, לוקחים זאת בחשבון.

י. מגורי-כהן:

הם דנים על מה שיש כבר במציאות,
אנחנו דנים באפן כללי יותר באיזו

שיטה לנקוט בעתיד.

היו"ר י. קלבנוב:

לא זה עומד ליון. מה שאמרת היה
דרך הערה אישית בהחלט, ואני חושב
ששר הפנים ושר החינוך והתרבות יידעו שאנחנו עומדים בפני הוצאת
מסקנות בשאלה זו.

מר שריד:

לאחת הישיבות הוזמן ב"כ משרד הפנים,
אני מציע שלקראת הישיבה הבאה נפגש
או עם שר הפנים או עם בא-כוחו, על מנת שנדע מה התפתחות הדברים לאור
מה שקרה עכשו בארץ בקשר עם הסרטים הגרמניים.

ש. כפרית:

בשכוע שעבר סכמנו שגב' פרסיץ תקבל
על עצמה להציע מסמכות לאישור הועדה.
טוב, לכן, יהיה אם נגיע לתאום לפני הוצאת המסקנות.

היו"ר י. קלבנוב:

אני על כל פנים חושב להגיד לגב' פרסיץ
שאם ישנה האפשרות הזו בידיה, תחפש את
הדרך למצא תאום עם שר הפנים בענין זה לפני שהיא מסכמת ומנסחת את
הסיכומים.

אשר לשאלות אני חושב שסיימנו בהן,
ומר שריד יענה עכשו. אם ישנו מי מהחברים אשר רוצה לשאול, ישאל,
ואולי מר שריד יענה במקום, כי עלינו לגמור את הדיון הזה.

ש. כפרית:

קראנו בעתון שבפגישות אשר התקיימו
בהרצליה בקשר לבעיית החינוך המיוחד,
במסר דו"ח על 10 אלפים ילדים אשר נמצאים במסגרת חינוך זה, והושמעו
עוד כמה דברים אשר אינם מספקים, במדה שאנחנו בקיאים בשאלה זו.
הייתי מאד מבקשת, כי מר שריד או מישהו אחר ממשרד החינוך יחשבו
על העניין הזה, ואולי נזמין את גב' ברט על מנת שתיתן סקירה מפורטת
מיהם הילדים, מהם בתי הספר, כמה כיתות נפתחו השנה, ומה נתכנית
לקראת השנה הבאה וכו' ? אנחנו שמענו את סקירת הגב' ברט בשנה שעברה,
ואני יודעת שהתכוון בינתיים התרחב בשטח זה, ידוע לי על פתיחת 75
כיתות נוספות, ועל פעולה משותפת עם משרד הסעד לגבי כיתות יום. אולם
ביודענו שבמשרד הסעד העניינים זזים באיטיות רבה מאד, היה רצוי לדעת
איך מתקדם הדבר, האם גדל התקן? האם נוספה הדרכה, האם הגיע הספול
המיוחד הזה גם לאזור הכפרי, מקום בו אי אפשר ליצור כיתות יום וכו' ?
מה היקף פעולה והתפתחותה. ביחוד כאשר דנים על תקציב 60-1959, היה
רצוי כשם שקבלנו תמונה על החינוך בכללו, לקבל אינפורמציה מפורטת
על החינוך המיוחד על ידי גב' ברט.

ר. צברי:

רציתי לשאול מתי יניחו לפנינו את
התקציב כדי שנדע מה מדיניות המשרד
ביחס לתקציב של השנה הבאה, ואם בכלל אנחנו יכולים עוד לעשות
משהו לפני כן?

מ.ר שריד:
לשאלתה של ח"כ כפרית. אנחנו ברצון נבקש מאת הגב' ברט שתבוא ותמסור לנו דו"ח על החנוך המיוחד, אם כי לפני כמה חדשים, בשנת הלימודים תשי"ח כבר מסרה דו"ח.

היו"ר י. קלבנוב:
יש, איפוא, להניח שהצעה של ח"כ כפרית מתקבלת, ואנחנו נבקש את הגב' ברט לבא לאחת הישיבות על מנת למסור דו"ח מפורט.

מ.ר שריד:
אשר לענין התקציב. התקציב נמצא עכשו על שולחן ועדת השרים הכלכליים, ושם כבר התחיל הדיון, ויתכן, כך שמעתי, שבשבוע הבא יונח התקציב על שולחן הממשלה, ואז לאחר שהממשלה תגמור את דיוניה זה יונח על שולחן הכנסת. את לוח הזמנים המדוייק של משרד האוצר אינני יודע, אבל ידוע לי שהם עובדים עבודה קדחתנית מאד, ובמשך תקופה מסויימת גם אנחנו עבדנו עבודה קדחתנית בקשר לתקציב, ואנחנו עומדים בפני סיומה. מה שאני יכול לומר כבר היום הוא, שהתקציב שלנו יגדל במידה ניכרת כשם שהוא גדל שנה שנה.

ר. צברי:
ח"כ כפרית הציעה לשמוע סקירה מפי גב' ברט על החינוך המיוחד. אינני רוצה להתנגד לזה, להיפך, אבל לדעתי אין להכליל זאת בסדר היום של הישיבות הקרובות כי לפנינו תכנית רחבה מאד. עדיין לא שמענו בענין הספריות, ענין הנחלת הלשון למבוגרים וכו'. בכל הבעיות הללו לא הספקנו עדיין לספל ביסודיות, או בענין אמנות ותרבות. יש, איפוא, לתכנן כך שכל העניינים האלה יועלו על סדר היום לפי סדר עדיפותם.

מ.ר שריד:
כיון שבזמן הקרוב יונח התקציב על שולחן הכנסת, וכיון שכאשר הועדה מתחילה לספל בענייני התקציב באה דרישה פה ושם לשמיעת סקירות על ענפי פעולה שונים, יש לשלב את כל הנושאים הללו באותם דיונים.

ר. הקסין:
אני רוצה להזכיר ליו"ר שאנחנו למעשה השנה לא בקרנו בשום מקום. חלו שינויים, אני מתכוונת לביקור בכת-ספר ובמוסדות בהם לא בקרנו, למרות שפה ושם הושמעו כמה דברים גם לטובה וגם מהצד הבקרה, וחשוב היה מאד לארגן בקורים עוד לפני הכניסה לדיון בתקציב, כי אז אין שום סיכוי ותקוה לבקר.

אני מקווה שדברי אלה יובאו לתשומת לב של הגב' פרסיץ.

ש. כפרית:
אני מבקשת לבקר במפעל חדש אשר משרד החינוך התחיל בו והוא - מרכזי הנוער.

מ.ר שריד:
אני אמשיך בתשובותי על ההערות אשר הושמעו כאן בעקבות הסקר אשר מסר ד"ר אבידור.

אני אמשיך במתן מספרים בקשר לתלמידים אשר סיימו השנה כיתות קדם-מקצועיות וקדם-חקלאיות והמשך לימודם. בראשית תשי"ח למדו בכיתות קדם-חקלאיות 788 תלמידים. יתכן שבמשך השנה היתה נשירה, אין אנחנו כרגע יודעים על זה. בשנה שעברה למדו 2800 בכיתות קדם-מקצועיות בכיתות ח', ו-788 למדו בכיתות קדם-חקלאיות. בראשית תשי"ט ערכנו ספקד בין התלמידים האלה וקבלנו תשובות מ-675 תלמידים מתוך 788. לכן המספרים שאני מדבר עליהם מתבססים על 675 תלמידים, מתם 362 בנים ו-313 בנות.

מר שריד: מבין הבנים 14,5% נקלטו בכתות א' של בתי-ספר חקלאיים. כ-16,5% נקלטו בכתות ב' של בתי-ספר חקלאיים. כ-15% וקצת למעלה מזה, נקלטו בתי-ספר מקצועיים. ישנם תלמידים שלמדו אמנם בכתות קדם-חקלאיות אבל ממשיכים עכשו בתי-ספר מקצועיים.

תלמידים אשר יצאו לעבודה וממשיכים ללמוד בערב - 6,5%. נקלטו לחברות נוער - 5%. לעבודה יצאו קרוב ל-12%. לברי-ספר מקצועיים שונים, כגון פקידות, אחיות וכו' יצאו כ-2,5%.

מבין הבנות נכנסו לכתות א' של בתי-ספר חקלאיים כ-10,5%, לכתות ב' של בתי-ספר חקלאיים כ-15%.

י. סמילנסקי: איך אפשר להכנס מיד לכתה ב'?

מר שריד: זו היתה המטרה, כיון שהם כבר רכשו להם הכשרה של שנתיים, בתוכן שנה אחת רכשו מקצוע בבית-ספר מקצועי או חקלאי, הלך חלק מהם מיד לכתה ב', ואנחנו באפן מיוחד, בעזרת משרד העבודה ומשרד החקלאות, ארגנו את כתות ב' אלו.

לכתה א' נכנסו 10,5%. לכתה ב' למעלה מ-15%. לברי-ספר מקצועיים נכנסו 5%. לעבודה במשך היום וללמידה בערב הלכו - 5,5%. לחברות נוער נכנסו כ-5% מהבנות. לברי-ספר מקצועיים שונים - 4%, ולעבודה יצאו 10,5%.

הסיכום הכללי לגבי בנים ובנות כמעט זהה. 72% מהנפקדים ממשיכים או בלימוד מקצועי או בעבודה.

י. סמילנסקי: אבל בחקלאות ממשיכים פחות.

מר שריד: נכון, בתוך זה בחקלאות פחות.

י. סמילנסקי: האם בתי-ספר אלה היו בערים או ללא סימון מיוחד.

מר שריד: הם היו במקומות שונים, בעיקר במושבות הגדולות ובעיירות.

אני עובר עכשו ליתר השאלות.

לשאלותיה של ח"כ רזיאל-נאור.

מה עושה החינוך כדי לשפר את המצב בחינוך ממלכתי-דתי. משרד החינוך והתרבות נשטח זה עושה את המקסימום שאפשר לעשות. קיימים סמינרים המכשירים מורים לבתי-ספר ממלכתיים-דתיים, ועד לפני זמן מסויים סמינרים אלו יכלו לקלוט יותר תלמידים מאשר קלטו, כי לא היתה נהירה גדולה לשם. במשך שתי השנים האחרונות פתחנו על ידי הסמינרים וגם מחוץ להם, הרבה מאד מכינות פדגוגיות דתיות, ואנחנו מקוים כי בשביל בתי-הספר התיכוניים-דתיים, זהו הרזרבוואר היחיד כמעט שממנו ישאבו הסמינרים כוחות הוראה ותלמידים לסמינרים.

בקשר למכינות הפדגוגיות אמרתי כי אני מוכן, לאחר ההערה של ח"כ סמילנסקי, להביא לכאן את הנחתום שאסור לו להעיד על העיסה, אבל אין ברירה אחרת. הנחתום יביא בפניכם את העיסה ואתם תדונו עליה.

מר שריד: זה גם כן אחד הנושאים אשר הועדה
ודאי מעוניינת לשמוע עליהם, וכדאי
שתשמעו.

אמרת כי המכינות הפדגוגיות הדתיות
מבטיחות שיפור, אבל לא מהיום למחר, אלהמחזור הראשון הגיע
לסמינרים בסוף תשכ"א. אנחנו עומדים עכשו בכיתה ג', או י"א כפי
שזה נקרא. בשנה הבאה תהיה כיתה י"ב, ומסוף תשכ"א אנחנו נעמוד
למבחן וגם הם יעמדו למבחן. אנחנו נעמוד למבחן באיזו מידה
נמצא מקומות קליטה ותנאי קליטה. נצטרך להרבה תלמידים לתת תמיכות
ביכרות כדי שיוכלו לתקיים. כיון שהמכינות הפדגוגיות עכשו
מפוזרות בכל הארץ ולא דווקא ליד הסמינרים, נצטרך למצא דרך כיצד
להביא אותם מבתי-הספר התיכוניים אל הסמינרים.

אנחנו מקיימים מדרשה בגבעת-ווישינגטון,
ולמעשה כמעט איננו מגבילים את המועמדים. אנחנו מוכנים לפתוח
מספר כתות, כמה שאפשר יהיה, אם יבואו תלמידים. אנחנו מקיימים מדרשה
חד-שנית ודו-שנית, ועומדים עכשו לעשות קורס אחד או שנים, מקוצרים
ומזורזים בכדי להכשיר מורים ממלדתיים-דתיים. הקורס מחושב לחצי שנה
עד 7 חדשים. נוסף לכך קיימים סמינרים רגילים הדומים בהרכב התלמידים
שלהם ובתכנית הלימודים לסמינרים הממלכתיים האחרים. ביניהם ישנם
סמינרים ספציפיים; אחד מהם ברחובות ליד ישיבת הדרום שהוא מכשיר
את גומרי הישיבה להוראה. שם קיימות בעיות שונות ואי אפשר להרחיב
את התכנית של סמינר רגיל, כי תלמידים אלה לומדים בישיבה. מוסד
זה רוצה להשיג הרבה מטרות בבת אחת תוך כדי אותה שנת לימוד. תוך
כדי לימוד בישיבה ובסמינר במשך 6 שנים, הם מקבלים גם תעודות בגרות,
אם נגשים לבחינות. נוסף על כך הם מקבלים תעודת מורה. הם, איפוא,
מסיימים ישיבה, מקבלים תעודת בגרות, ומקבלים תעודת הוראה. יש עכשו
בינינו ובינם וכוח על התכנית. אנחנו רוצים להרחיב את ההכשרה המיוחדת
ולהכליל בה קצת מלאכה וחקלאות, חינוך גופני, אבל זמנם איננו מספיק
להוספת מקצועות אלו. אלה הגומרים את הישיבה הזו מקבלים סמיכות
להוראה ללא הגבלה. התלמידים האלה בדרך הטבע יעבדו בעקר בכתות הגבוהות
בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים, כי אין להם הכשרה ללמוד בכתות נמוכות.
הללו יצלחו בהוראה כי הם מביאים אתם מטען השכלתי עברי וכללי חשוב
מאד.

בראש הכתות הסמינריות עומד הרב
ברמן שהיה פעם המפקח הראשי של זרם מזרחי, והוא כיום בפנסיה. הוא
התישב ברחובות ומנהל את הכתות האלה. בנוסף אליו ישנו מנהל הישיבה
כולה, ומנהל הכתות התיכוניות.

ח"כ רזיאל-נאור שאלה בקשר למורנת צה"ל.
עניתי כבר משהו והוא כי לא חלה כל הרעה, אלא שהצד השלילי הכולט הוא
שהן לומדות פחות שעות מאשר בסמינרים האחרים, כי שם לומדים בערבים.
גם העבודה המעשית בגלל זה מקוצצת. הצד החיובי הוא שלשם באות תלמידות
מתוך החלטתן החופשית להיות מורות. מגיעים לשם גם בנים. אם בחורה
כזו, בהיותה בשחת הצבאי, מוצאת לה זמן, וזה על חשבון זמנה החופשי,
לשבת וללמוד ערב ערב, זה אומר כי זוהי נטייתה. בדרך כלל היינו מרוצים
תמיד מהחומר האנושי אשר בא משם. בינתיים הן גם רוכשות נסיון חיים,
גם הצבא הנהו לא במעט בית-ספר לחיים. החומר אשר בא משם רצוי לכן,
אם כי בידיעות ובהכשרה הם מצויידיים פחות מאלה הבאים מסמינרים רגילים.
לסמינרים של הצבא אנחנו מקבלים רק בעלי תעודות בגרות או בחינות השלמה
במקום זה. אנחנו דנים עכשו בהצעה להעלות את מספר שנות הלימודים, במקום
שתים להעמיד זאת על שלש. היינו, שנה אחרי גמר השרות בצבא. אין עוד
החלטה סופית, אבל נגשים זאת והשנה השלישית תהיה מוקדשת בעיקר לעבודה
מעשית בבתי-ספר.

מר שריד:

השאלה הנבא... קיימת הדרכה
בכתב. לפיכך... שד החינוך כינה
לפני כמה שבועות ועדה מיוחדת אשר היא צריכה להחליט
הדרכה בכתב. הוועדה צריכה להחליט על צורתו ולתת
שונים, מורים בפלי ומיון שייפוע לאחד המוד הדרכתי
בכל המקצועות, ולכל הכתוב. הוועדה תחליט בעניינים, ואנחנו
מיחסים לה חשיבות רבה. מובן שאין זה עבודה אשר יכולה להיעשות
לפי הזמנה ולפי לוח מועדים קבועים, כי זה תלוי הדרכה מאד
באנשים אשר צריכים אחר כך לטוב ולחבר, ולעיתים האיש אשר
עושה את העבודה בזמן הקצוב, מפגד. אנחנו בכל זאת מאמינים
שבמשך הזמן יתחיל משרד החינוך להוציא המוד הדרכה בכתב לכל
מקצוע לימודי ולכל כתה. הוועדה עובדת באופן אינטנסיבי ומכינה
תכנית והנחיות למחברים.

השאלה השנייה היא מהי יבנים את

המורים הבלתי מוסמכים שתוך תקופה מסוימת הם חייבים להיבחן.
עד עכשו לא חייבנו. לא עשינו זאת שמה לא נוכל לעמוד בזה.
כי אם לומר למורה אתה צריך להיבחן תוך שנתיים שלש, ואנחנו
לא נוכל לפטר אותו, מוטב לא לחייב מלכתחילה. אנחנו עכשו
מרכזים חומר על כל המורים הבלתי מוסמכים לסוגיהם השונים
אשר נכנסו לעבודה מתש"ו ואחורה, אלה העובדים אצלנו כ-4-3
שנים ועד 10 שנים, ונמליץ אותם. המטרה היא עד כמה שאפשר
להתחיל בניפוי. אנחנו מקבלים עכשו חמר מהמפקחים אשר יצינו
ליד כל מורה כזה מה שיבו כמורה. תהיינה שלש דרגות - מורה טוב,
בינוני, ולמטה מבינוני. אשר למורים הסובבים והבינוניים, בדגש
זה לא נטפל בהם, אלא נמליץ אותם לגשת לבחינות. לגבי אלה
שהם למטה מבינוניים, נבחן כל אחד ואחד כדי לדעת אם יש לו
סיכוי. אם אין, נפטר אותו. אם יש סיכוי, נחייב אותו להיבחן,
אם כי לפעמים גם הבחינות אינן מועילות, כי אם הוא מורה גרוע
אין זה דווקא בגלל חמר השכלתו. הדבר קשור עם גישתו לאקצוע.

הינ"ר י. קלבנוב:

האם המשרד יכול לפטר מורה בנקל
אם הוא מגליש למטה אותו?

מר שריד:

השאלה נקבל את הוועדה, נקשנו
המפקחים שינישו אותן עד האריך
מסויים כדי לבצע את מה שאנחנו רוצים לעשות עד שנת המורים
החדשה. הרשימה תוגש עם ציננים ליד כל מורה. לגבי מורים
שהם למטה מבינוניים נבקש פקוד משנה. ביון שלפי ההסכם עם
מרכז המורים אין להתיחס לדעת מפקח אחד בלבד, אלא יש לבקש
דעת מפקח שני, כעוד. והיה אם שניהם מגיעים לירי הכרה שהמורה
הזה פסול, אנחנו יכולים לפטר. הבעיה העומדת בגדנו היא,
מרכז המורים מתקומם על כך שנפטר מורה העו בד כבוד 7-9 שנים.
במקרים כאלה נצטרך לשבת עם מרכז המורים ולהגיע אתם לידי הסכם.
בכל מקרה ומקרה אנו נשלם ציאניים למפוסד. ישנם גם מקרים
כאשר מורה עבד כבר 10 שנים בשירותנו, ואם נקבל את הסכם נציבות
המדינה לפיטורו, רשאי מורה כזה לצמצא. הוא יכול לקבל כ-20%
ממשכרתו לכל ימי חייו. דבר זה יכול כבר לשמש לנו נסיים מה
לקיום.

אשר יעצין המשרד ודומהלים עניתי

כבר.

אשר לשאלה מדוע אין מוסמכים עוד שנה
לגילאי הגן, הכוונה של ה"כ היציב... את יש סיכוי לקלוט
בגן עוד שנת לימודים אחת חנה. עד כמה שאני יכול לומר, אינני
רוצה לדבר על טווח ארוך, אבל אשר למורה קצר אין כל סיכוי כזה.
ברור כי לשנת הלימודים הבאה אין כל סיכוי.

אפילו לא בישובי ספר ובישובי עולים?

א. רזיאל-נאור:

בישובי עולים ובישובי ספר פועלות
בשי ארגונים. התקציב שלנו איננו

מר שריד:

מרשה זאת אלא אם נעשה את זה על חשבון משהו אחר. אם נוסיף עוד
שנת לימודים בגן, זה יהיה על חשבון המשך הלימודים למסיימי כתות
ח' בשנת לימודים נוספת. נשאלת השאלה, האם להוסיף כאן או כאן?
אנחנו מעיזים לומר שחשוב יותר למצא אמצעים כדי לאפשר לתלמידים
מסיימי כתות ח' להמשיך עוד שנת לימודים. זה עדיף על עוד שנת
לימודים בגן. לו היו לנו מספיק אמצעים היינו עושים את שני
הדברים יחד.

נשאלה כאן שאלה מי היה מוסמך לשלוח
את המורים לתנ"ך. לא שאלתי את ד"ר אבידור, אבל עד כמה שידוע לי
למורים-נשלחו מטעם הפיקוח על-בתי-ספר דתיים.

השאלה היתה מוסבה על כך שלא משרד
החינוך שלח את המורים.

א. רזיאל-נאור:

עד כמה שידוע לי, זה נעשה על ידי
משרד החינוך באמצעות המפקחים.

מר שריד:

האם זו ממלכה מיוחדת? מהן הסמכויות
של המחלקה הזו, כיצד היא מתנהלת?

ד. הקטין:

אם תשאלו מהן הסמכויות של האגף לחינוך
ממלכתי-דתי ושל המועצה לחינוך ממלכתי-

מר שריד:

דתי אצלנו, נספר לכם. מה שאני יכול לומר עכשו הוא שיש להם סמכויות
נרחבות מאד אשר את רובן חקקה הכנסת ואנחנו חייבים לשמור עליהם.
גם בתקנות הגדירו באופן יותר ברור את הסמכויות, והן נרחבות ביותר.

אשר לשליחת המורים המצב הוא זה. כאשר

פותחים בית-ספר זה נעשה על יסוד התקנות הקיימות, ואותו לא פותח
האגף לחינוך ממלכתי-דתי, אלא הרשות המקומית. לאחר שבית-הספר נפתח
המפקח הישיר על אותו בית-ספר באותו איזור שולח את המורים, אל המפקח
המחוזי, והוא הקובע. חוץ ממנו זה עובר גם דרך ועדה מרכזית לוטות
כח אדם, כדי שלא ישלחו למקום אחד את כל המורים המעולים והטובים,
ולמקום שני פחות טובים. לאחר שסמכויות אלו מאשרות את המורים שנשלחו,
הם נגשים לעבודה.

היה רצוי לשמוע על הסמכויות של האגף
לחינוך ממלכתי-דתי, כי הועדה כולה

היו"ר י. קלבנוב:

מתענינת בזה.

ח"כ רזיאל-נאור שאלה מה מצב הכתות
במשמרת השניה. יש בידינו מספרים

מר שריד:

מראשית שנת הלימודים תשי"ט, מחדש ספטמבר, ואלה אנכרים כי בשנת
תשי"ח היו לנו 860 כתות במשמרת השניה, ובשנת תשי"ט פחת מספר
הכתות במשמרת השניה והועמד על 789. מספר הכתות היום במשמרת
השניה, לפי הערכתנו וידיעתנו, הוא יותר קטן, כי בינתיים נגמרה
בנייתם של הרבה כתות אשר היו בתהליך של בניה במקומות רבים.
לא ידוע לנו עדיין מספר מדוייק, אבל ידוע לנו כי לאחר גמר
בנינם של כתות רבות, המספר ירד.

רוב הכתות במשמרת השניה הן בישוב
הותיק, בערים ובמושבות גדולות. מעט מאד כתות במשמרת השניה הם
בישובי עולים. העיריות הגדולות והבינוניות עושות מאמצים גדולים
כדי להגדיל את מספר הכתות. יש לשבח מאמצים אלו, אם כי יחד עם
זאת אי אפשר להדביק את הגידול הטבעי, ואת העליה. אין העולים
מחדשים מגיעים אך ורק לישובי עולים, אלא גם לישוב הותיק. על
העיריות, איפוא, להדביק גם את הגידול הטבעי, את העליה, וגם
להניא בחשבון את הדאגה לחיסול המשמרת השניה, ואם אנו רואים
כי בכל זאת השנה מספר הכתות במשמרת השניה פחת, זה הודות למאמצים

מר שריד: גדולים להפחתת מספר הכתות במשמרת השניה בהתחשב עם תקציבי הפיתוח כפי שהם מסתמנים אצלנו ובמשרד העבודה.

ח"כ רזיאל-נאור שאלה מהם התיקונים שאנחנו מכניסים בחכניות הלימודים.

ישנן חכניות לימודים אשר בהן כבר הכנסנו תיקונים מסויימים, ופרסמנו אותם בחוזרי המנהל הכללי. אפשר להשוותם לתכנית המקורית ולראות מהם התיקונים שהכנסנו. ישנן חכניות בהם אנחנו מכניסים עכשו שינויים, אך עדיין לא פרסמנו אותם. בקרוב נפרסם אותם בחוברות אשר אחם מקבלים. לקראת שנת הלימודים הבאה נרכז את החומר ונוציא תכנית לימודים מתוקנת ומרוכזת בחוברות.

אשר לסכסוכים שהיו בבית-שאן בקשר לספרי התנ"ך, הללו נסתיימו לאשרנו. אמנם איננו יכולים להבטיח שלא יהיו יותר סכסוכים במקומות אחרים, אבל השנה ודאי לא.

בדברי ח"כ סמילנסקי הובעו הערכות והובאו שאלות. על הערכות אין לי מה להשיב, אלא על השאלות בלבד.

אחת השאלות היתה - כיצד למשוך מורים טובים לשובי העולים וכו'. למעשה זוהי אחת השאלות המטרידות אותנו במשך כל התקופה הזו בה אנו עוסקים בקליטת עליה ובהקמת מוסדות חינוך בשובי העולים. אבל אין לי כל ספק שהמצב השתפר במידה נכרת לעומת מה שהיה לפני מספר שנים. כל מי שמבקר בבתי-ספר אלה כיום רואה כי הללו הפכו להיות מוסדות חינוך. היה זמן שקשה היה לקרא למקומות אלה בשם מוסדות חינוך, כי היו אלה מקומות קלט, בלבד. אספו ילדים ומורים, מכל הבא ליד, ובתנאים קשים ביותר צויך היה ללמד. כיום, גם במראם החיצוני וגם מבחינת התנאים יש למוסדות אלה צביון של מוסדות חנוך.

מספר המורים המוסמכים המלמדים בכתות אלה הוא רב מאד. מספר המורים הבלתי מוסמכים במחוז באר-שבע, היינו איזור של ישובי עולים, בבתי-ספר ממלכתיים, איננו עולה על האספר במחוז חיפה ותל-אביב. כ-70% ולמעלה. אלא שההבדל לרעה בשובי העולים לעומת מחוז תל-אביב או חיפה הוא בזה שהרכב הגילי של המורים המלמדים בבתי-הספר הוא שונה. בשובי העולים מלמדות בעיקר מורות צעירות, בעוד במרכז, או בצפון בשוב הותיק יש אחוז מסויים של מורים בעלי נסיון וותק בעבודה. במחוז הדרום כיום חל שפור, ופה ושם בכאר-שבע או באשקלון ישנם גם מורים ותיקים, אבל באפן כללי בכל אותה פריפריה המורים הם אמנם מוסמכים, אבל צעירים וחסרי נסיון. דבר שני המכביד על המצב הוא שאינם ממשיכים זמן רב במקום. מה שאין כן בתל-אביב כאשר מורה נקלט בבית-ספר מסויים הוא על פי רוב ממשיך בו שנים רבות. מובן שזהו אחד הליקויים הרציניים בהרכב המורים בבתי-הספר בשובי העולים.

י. סמילנסקי: חוץ מזה אותו מורה נושא אף על שכמו עול של בית-ספר מבודד.

מר שריד: מזה אין מנוס, כי תמיד בבתי-ספר קטנים ישנה אטמוספירה אחרת. שם ישנם בסך-הכל 2-3 מורים, והם צריכים לשאת את עצמם הן מבחינת רוחנית והן מבחינה נפשית. אנחנו אמנם מתפללים לכך שיהיו לנו הרבה בתי-ספר ולו גם קטנים, אם כי גם בשטח זה תקנו הרבה על ידי הקמת בתי-הספר האזוריים. על ידי כך חסלנו עשרות רבות של בתי-ספר קטנים אשר צורפו והיו לבתי-ספר איזוריים, ושם כמובן ישנה כבר אטמוספירה אחרת.

איננו רואים כיום מה יכולים להיות
בידינו האמצעים למשוך מורים בעלי

מר שריד:

וחץ ונסיון לבתי-ספר אלה.

חשלות תוספת ערובה.

ד. צבני:

אנחנו משלמים תוספת ערבה לכל אלה
העובדים בקו מסויים דרומית מבאר-שבע.

מר שריד:

אך זה איננו יכול לשמש כח משיכה, כי אין זה סכום גדול כל כך.
דומני שזה מסתכם בתוספת של 10% או 15% ממשכורת היסוד. בדרך כלל
המורים יכולים להגיע לתוספת משכורת גדולה מזו על ידי עבודה
הוראה מתוך לשעונו העבודה, ולכן זה איננו מהווה משיכה.

באילה למשל, יש לנו כיום מספר
מספיק של מורים טובים למדי, גם בבאר-שבע, בעיקר מורות אשר
נקלעו לשם עקב זה שבעליהן עובדים שם. בדרך זו אנו לעתים
זוכים במקומות אלה במורות מנוסות וטובות. בדרך-כלל אינם
רוצים ללכת למקומות אלו, אם כי במחוז המרכז למשל, ושומים
כ-90-80 מורים, ביניהם רבים מוסמכים, אשר לא סודרו בעבודה,
כי אינם מוצאים מקומות אלה כמתאימים להם, ואנו, כאשר היה
לנו צורך במורים נוספים, פנינו לצבא ובקשנו תוספת מורות, והם
נצנו ונתנו לנו עוד 25 מורות, בעוד הרבה עשרות מורות מוסמכות,
מחפשות עבודה, ואינן רוצות לבא לישובים האלה.

אשר לחלק השני של השאלה - הדרוכת
המורים האלה על ידי מורים ותיקים. התחלנו בנסיון מצומצם
בשטח זה בשנה שעברה. זה הקיף רק את מחוז המרכז. אנחנו רוצים
עכשו לחדש שנית את הנסיון הזה והוא - שליחת מורים מנוסים
וגם אלה אשר יצאו לפנליה לישובי העולים. הם ישאו שם שבוע
עד 10 ימים ויזריכו את המורים בעצה, ולפעמים אף בהדגמת
שעורים, יעזרו למנהל לארגן את בית הספר, וכל אחד מהם יקשור
עשרים עם אותו בית-ספר אליו נשלח, כדי שהמורה הצעיר או
המנהל הצעיר יוכלו בכל שעה, או על-ידי ביקור או על-ידי
חליפת מכתבים, לבקש עצה במקרה זה או אחר. אנחנו, יחד עם
מרכז הסתדרות המורים, מחדשים עכשו את הפעולה הזו ונשקיע
מאמצים דרושים כדי שהמפעל הזה יצליח. בכורצחנו לשלוח כמה
מאות מורים לישובים האלה.

הינו"ר י. קלבנוב:

שאלתי אישית את אחד המורים הותיקים
אשר יצא לפנסיה, מה דעתו על הועדון
הזה, ורבים מהם מתאוננים שעם כל רצונם אין להם כח לבצע זאת.

מר שריד:

זוהי המציאות, ישנם ביניהם הרבה
אשר יש להם להט רב, ברובם הם גם
אידיאליסטים המוכנים לעזור, אבל כאשר צריך לקום ולנסוע, אין
להם כח. במידה שיהיו כאלה שיהיו מסוגלים לכך נוציאים.

אשר לטפול במנהלי בתי-הספר. אנחנו
בדרך כלל מטפלים בהם, על פי טענותיהם, יותר מדי אפילו. רק לפני
מספר שבועות קויימו כנוסי מנהלים איזוריים בכל המחוזות שלנו,
דבר זה הפך להיות דבר של קבע. בכנוסים אלו מלבנים בעיות
מסויימות, פדגוגיות או ארגוניות, ובשטח זה נעשית פעולה חשובה
מאד. אני מוכן להביא דוג"חות של מפקחי המחוזות במשך שתי השנים
האחרונות, על מנת שתוכחו מה הם עשו בשטח זה.

אשר לכל מה שהושמע מפי ח"כ סמילנסקי
בענין החיץ שהוקם בין בתי-הספר הממלכתיים-דתיים ובין בתי-הספר
הממלכתיים, אמרתי כבר כי אין לי מה להשיב. זה ענין של הערכת
מצב. יש מי שחושב שהחיץ הוא כבר ואטום מאד, יש מי שאומר שאין
זה נכון. דבר זה הוא ענין של התרשמות. כי אם גם יודו שקיים
חיץ, יעלה מיד הוכוח מי הקים את החיץ הזה.

מר שריד: אחד הדברים המכבידים בשטח זה הוא אולי זה שבדרך כלל הצבור הדתי פוחד מכל רוח המנשבת בצבור הבלתי-דתי, בעוד אין זה קיים בצבור בכלל. כאשר עומד להתקיים כנס של מורים, המורה הדתי פיד עט על שאלות מסויימות. מה מידת הכשרות, וזה דבר שתמיד אנו מבטיחים, או מי ידבר ואיזה דעות תושמענה וכו'. המורה הבלתי-דתי איננו מתעניין בכל זה, אלא לענין הכנס עצמו.

ח"כ סמילנסקי שאל בדבר שלבי הבצוע לקראת מגמות מקצועיות בבתי-הספר הדו-שנתיים וכו'.

בענין בתי-הספר התיכוניים אנו חשים כי מתקרבים אנו לתקופה, ולא רחוקה ביותר, כאשר לחינוך העל-יסודי לא יהיה כח קליטה עבור כל מסיימי בתי-הספר היסודיים. במשך חמש השנים הבאות תהיה אחת הבעיות החמורות ביותר בשטח החינוך - איך לקלוט את התלמידים הרוצים להמשיך בלימודיהם. אל לנו לשכוח כי עד עכשו למעלה מ-80% ממסיימי-בתי הספר היסודיים אצלנו המשיכו בלימודיהם בצורות שונות. אפילו באותן מדינות שם קיים חוק לימוד חובה, ולימוד זה ניתן חנם, לגילאי בתי-ספר על-יסודיים, אינם מגיעים לאותו אחוז. אנחנו הגענו בלי חוק לימוד חובה, ובלי לתת לימוד חינוך. ואם אחוז זה יתמיד, וההיקף גדל והולך, תהיה זו אחת הבעיות החמורות ביותר. אנחנו מגיעים עכשו בשטח זה לצואה בקבוק. בעוד שנתיים שלש יהיה מספר מסיימים כחות ח" שווה למספר המתקבלים לכחה א'. על זה נוכל להתגבר, אבל אם תזרום עליה גדולה, ונקוה שתזרום, אז תתגבר הבעיה, ואז נחזור על אותה בעיה ועל אותם גלגולים אשר אותם עברנו עם ההתרחבות רשת בתי-הספר, והשאלה תהיה איך לקלוט. קודם כל נצטרך לדאוג למקומות קליטה, אחר כך תתחיל בעית המורים, תכן וכו'. על כן אמרתי קודם בדברי כי הבעיה המטרידה אותנו מאד כיום היא לא קליטת גילאי 4 לגן-הילדים, אלא דאגה ללימוד המשך. מובן שהיינו שמחים מאד לו יכולנו להגיע לכך שחינוך חובה אצלנו יתחיל מגיל 4, אבל כאשר נמדוד את זה מול זה, נמצא שענין לימוד המשך לוחץ עלינו עכשו לחץ עצום. וקשה להרחיב עכשו את כח הקליטה של בתי-ספר אלה מטעמים שונים. ראשית צריך לבנות, ולשם כך נחוצים תקציבי פיתוח, וצריך למצא מורים.

י. סמילנסקי: בעיקר המורים. שאלת הבנין יכולה להיפתר קל יותר.

מר שריד: כל דבר כאן מהווה "עיקר". אם שמחת לב למה שנבנה בגמנסיה "הרצליה", אם כי אין זה הבנין בשלמותו, הגיעו כבר להוצאה של פעל ל-1 מיליון ל"י. המדובר בכסף רב מאד, על כן יתכן שנצטרך לעמוד בשנה הבאה בפני מצב של קיום משמרת שניה בבתי-ספר תיכוניים.

יחד עם זאת אנחנו חושבים כי צד להגיע לכך שחנוך ההמשך יהיה יותר מגוון, ולא יהיה דו-קא בית-ספר 4 שנתי המחייב לבחינות בגרות. פוסמנד כבר תכנית לימודים לבית-ספר דו-שנתי עיוני, אשר בתוכו יזרום זרם אשר יכשיר לכמה כוונים. בשביל חלק זה יהיה הגמר, בשביל חלק זו תהיה הכשרה מוקדמת למקצועות שונים המחבססים על 10 שנות לימוד. הבעיה כאן, כפי שאמר ח"כ סמילנסקי, היא בעית המורים. וברור שיכנסו אז בודאי, להוראה בבתי-ספר תיכוניים גם מורים אשר אין להם הכשרה האשכלה מספקת לכך.

משוד החינוך גייס סכום כסף נכבד, בכדי לתת, במשך שנתיים שלש השנים הראשונות, סטיפנדיות ניכרות לתלמידי האוניברסיטה כדי שיכשירו את עצמם להוראה בבתי-ספר תיכוניים, ויש תזוזה בענין הזה באוניברסיטה. גם הסטיפנדיות וגם נימוקים אחרים הם שמביאים לידי כך שעכשו בתי-ספר לחינוך התחילו קצת שוקקים חיים. גם שם כמובן עומדת השאלה שצריך לגייס מורים, פרופיסורים ופרצים, וגם כאן איננו עשירים בכוחות. אך בינתיים בואש מחלקה זו התחלף המנהל, וכיום

מר שריד:

יחד עם זאת מתכנן עכשו משך החינוך הקמת מספר בתי-ספר דו-שנתיים במגמה מקצועית או במגמה חקלאית, גם בישובי עולים וגם ברכוזי עולים. לפי תכניתנו אנחנו עומדים לפתוח בשנת הלימודים הבאה כ-20 בתי-ספר כאלה. אם נצליח לבצע את זה, תהיה זו התחלה וציניית וחשובה מאד, בעיקר לגבי מקומות חורפה כמו ישובים ורכוזים אלה אשר למעשה הם יהיו הקרבנות הראשונים כאשר לא יהיו מקומות קליטה בבתי-ספר על-יסודיים. אנו מתכננים הקמתם של בתי-ספר אלה מהנקודה הצפונית ביותר, קרית-שמונה, ועד הנקודה הדרומית ביותר, לעת עתה, אפקים. בישובים אלה יהיה מספר מסיימי כתות ח' בשנה הבאה, גדול, ובתי-ספר אלה יקלטו חלק גדול. ברוב המקומות נפתח אותם על בסיס של הכשרה קדם-מקצועית וקדם-חקלאית. כלומר, מתוך 20 בתי-ספר, הרוב המכריע ייפתח במקומות ששם קיים החינוך הקדם-מקצועי וקדם-חקלאי. ואז אלה יכנסו לבתי-הספר עם הכשרה, ולאחר שילמדו עוד שנתיים, יגיעו למקצוע מסויים. אנחנו חושבים שילמדו בתוך זה כ-15 שעות לשבוע. זה יהיה תלוי בטיב המקצוע. לדעתנו תוספת זו לאלה אשר למדו כבר בבתי-ספר מקצועיים, יכשיר את התלמידים האלה להיות בעלי מקצוע. כך אומרים לנו אנשים בקיאים בזה. יחד עם זאת יקבלו שתי שנות לימוד מעל בתי-ספר קדם-מקצועי וחקלאי. בתי-ספר אלה יהיו מלווים בחדרי מלאכה ומצויידיים במכונות ובכל הדרוש. אנו חקוה שהתכנית הזו תצא אל הפועל, אם כי זה קשור בקשיים עצומים, הן כספיים, הן טכניים, והן שאלת כוח אדם. גם כאן נעמוד בפני השאלה של חסר מורים ומדריכים.

יחד עם זאת נפנה לבתי-ספר

שונים בתוך הישוב הותיק ונמריץ אותם לפתוח בתי-ספר דו-שנתיים עיוניים רגילים, בתוך בתי-הספר התיכוניים הקיימים, בכדי שאפשר יהיה לקלוט את הילדים אשר אינם מסוגלים ללמוד בבתי-ספר תיכוניים 4 שנתיים ולגשת לבחינות בגרות. אי אפשר להפקיר ילדים בגיל 14, יש לחת להם המשך לימודים לפחות למשך שנתיים. גם דבר זה כרוך בקשיים מרובים, ולזה נגש בדגש שיהיו לנו האמצעים הכספיים.

ר. צברי:

כמה ילדים בערך זה יקלוט?

מר שריד:

בשנה הראשונה יפתחו רק כתות ט', והם יקלטו בשנה אחת כ-600-700 תלמיד.

א. רזיאל-נאור:

האם הכתות העיוניות דו-שנתיות גם כן תקנינה מקצוע לילדים?

מר שריד:

לא. זו תהיה השכלה על-יסודית למשך שנתיים, ואחרי זה אפשר יהיה להגיע לבתי-ספר לאחיות, גם אלה אשר לא ימשיכו ייצאו בכל זאת אל החיים מצויידיים ב-10 שנות לימוד במקום 8. זה מבוסס על זה שהורים ישלמו שכר לימוד, ואז נוכל להגיש את העזרה הדרושה מצדנו.

אשר לתכנית הראשונה אשר דברתי עליה,

בקשר עם הקמת בתי-ספר דו שנתיים במגמה מקצועית ברכוזי עולים, אנחנו מתכננים ועושים את כל האמצעים כדי להגיע לבצועה. אשר לתכנית השניה, זוהי הק התחלת פעולה, ואין אנחנו עדיין יכולים לומר דבר על זה. אני רואה קשיים עצומים בכך.

ח"כ מגורי-כהן שאל האם באים תלמידים

בישובי עולים להכשיר את עצמם להוראה. במכנינות הפדגוגיות עליהן ספרתי, יש הרבה מאד תלמידים מבין העולים החדשים. אחוז נכר, אולי אפילו למעלה מ-50%. וזו בעצם היחה הכוונה והמטרה בפתיחת הכתות האלה, שישארו שם 4 שנים עד אשר יגיעו לסמינר, היינו, להכשירם לקראת כניסתם לסמינר. כתות אלה מפותחות בכל הארץ. גם בירושלים בכתות המכנינות האלה יש הרבה מאד מבין העולים החדשים שבסביבה, אומרים לי כי רוב התלמידים.

מר שריד: אשר למספר הילדים אשר מגיע בכלל לבתי-הספר. בענין זה שמעתם סקירה לפני כמה חדשים. אנחנו עשינו הרבה פעולות עיבוד וההיקף איננו גדול, בהרבה, כי אנחנו חושבים בכלל שהגענו לנקודת רוויה מסויימת. זה מה שאפשר להשיג יותר אי-אפשר להשיג. יכול להיות שמחלכים עוד תלמידים אשר אינם לומדים, אבל את אלה אין כח אשר יביאם. אנחנו פתחנו כתות משולבות בהן אנחנו מלמדים מקצוע וחקלאות. הכנסנו בהרבה כתות ארוחת ערב חמה, פעולות חברה, כי אלה הם האמצעים אשר דובר עליהם הרבה מאד כאן בוועדה בהזדמנויות שונות, ואלה אמנם לא הוחיבו כל כך את ההיקף, אבל ובסמוך יותר את הקיים. הביקור הוא יותר טוב מאשר היה בעבר, אם כי גם עכשו פה ושם ישנן בעיות. גם לזה הועמדו אמצעים כספיים נכרים בשנה הזו.

ח"כ רפאל דבר בעקר בעניני הערכה, ולא הציג שאלות. לכן אינני מתעכב על זה, כי אין לי מה להשיב.

ח"כ זוארץ שאל האם נכון שיסגרו תלמידים הרוצים להחיל קבל למדרשות ואינם מתקבלים. יכול להיות מקרה שאינם מתקבלים, זה תלוי בבחינה בה עמדו, או יכול להיות מקרה שהכחה מלאה ואי אפשר לקלוט יותר. יכל גם להיות שהאדם מבחינה אישית איננו מתאים, בדרך כלל ידוע לי שהמדרשות להכשרת מורים לחינוך ממלכתי-דתי מחפשות מועמדים טובים. במקרה כזה כדאי תמיד להתקשר עם מנהל המדרשה ולשאול מפיו מה קרה לגבי מקרה זה או אחר.

ח"כ צברי העלתה רעיון בנוגע להכנסת הדרכה בחורת המשפחה בבתי-ספר תיכוניים. זוהי שאלה פדגוגית. אני אינני שולל את האפשרות הזו, אלא אינני יודע מה עוד אפשר להעמיס על בתי-הספר.

ר. צברי: זה העיקר בחיים.

מר שריד:

כל דבר ודבר הוא העיקר, ואת הכל צריך ללמוד. בהזדמנות דיון אצלנו אעלה את השאלה הזו, ואת ענייין מה עושים בשטח זה, ומה אפשר לעשות. כאן עומדת השאלה מי ילמד ואיך ילמדו. שאלתי פעם מורה שהיה נערץ עלי, האם צריך, ואיך צריך להגיש חינוך מיני בבתי-ספר. תשובתו היתה כי איננו פוסל זאת, אבל חינוך מיני בבתי-ספר יכול לתת רק אדם אשר הוא סהור מבחינה זו באפן מוחלט. זו לא תורה, זהו חנוך. ולא כל מורה רשאי לכך. רק מורה אשר יכול לשמש מופת ודוגמא לחברה הוא יכול ללמד שטח זה. מורים אחרים פסולים בעיניו. גם כיום לדעתי, לא נשתנה הדבר הזה, והוא די מסובך ומכובד. מגיעות אלי תלונות על מורים אשר החליטו לתת חינוך מיני, ובמידה שמופר לי, זה הוגש בצורה איומה. זהו דבר עדין מאד, וכאן יש גבולות בין מותר ובין אסור, בין החנוך הטוב והחנוך המקלקל. והגבולות הם דקים מאד, לא הייתי מוסר זאת בידי כל מורה, ולא הייתי הופך זאת למקצוע לימוד אשר צריך להכנס למסגרת הלימודים. ישנם בתי-ספר בהם עושה זאת האחות, לתלמידות בלבד. אין זה נעשה כדבר של קבע, אלא היא מנצלת כל מיני הזדמנויות, בהרבה מקומות ידוע לי כי האחיות עושות זאת בטקט ובחבונה רבה.

היו"ר פרסיץ שאלה מה בדבר שנת לימודים נוספת בגן הילדים. כבר עניתי על כך.

בענין קצור שעות ההוראה בערבי שבתות. אנחנו הודענו השנה שאין לקצר את שעות העבודה לא בערב שבת ולא בערב חג, ואנחנו מבקשים להודיע לנו על כל מקרה שיעברו על הוראה זו. אנחנו נתנו הוראה בכל מקרה כזה להפחית ממשכרת הגננת.

בזה סיימתי, ועל יתר הדברים אענה תוך כדי טפול בשאלות השונות.

א. רוזאל-נאור:

אני חושבת שמה שהועלה בפנינו בקשר להקמת בתי-ספר תיכוניים בני שתי מגמות, או בתי-ספר תיכוניים בעלי שני שלבים, ואוי לדיון מיוחד ונרחב, ואני מציעה לכלול זאת בסדר היום כסעיף.

היו"ר י. קלכנוב:
אני שמח שסיימנו חלק חשוב בהצגת
שאלות וקבלת תשובות, ואני מודה
לד"ר אבידור ולמר שריד על האינפורמציה אשר קבלנו ממנו.
אני חושב שכל אחד מאתנו וכש ידיעות מתוך התשובות הללו,
אשר יהיו לתועלת לנו, ולענין עצמו.

(הישיבה ננעלה)